

Universitätsbibliothek Paderborn

Philippi Clvveri[i] Italia Antiqua

Opus post omnium curas elaboratissimum ; tabulis geographicis ære
expressis illustratum ...

Philippi Clvveri[i] Italiae Antiquae. Tomus ...

Clüver, Philipp

Lvgdvni Batavorvm, 1624

Cap. XI. De Apulia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14124

Ovidius Metamorph. lib. xv:

Navigat Ionum; Lacedemoniumque Tarentum.

Prerit & Sybarim Sallentinumque Neathum.

NEATHUM, Flumen hoc Neathum, vulgo nunc Neto appellatur in Bruttis; populo longe à flumen. Messapiā distito.

Atque hactenus divisionem Apulia exposuisse sufficiat.

Quæ habentus præcesserunt capita, auctor diligentissime, antequam excuderentur, recognovit, atque polvit. idem in sequentibus præstare quoque instituerat: sed morte præventus, non potuit.

quod te, benevoli lector, ignorare nolumus.

10

C A P . XI.

De APULIA.

APULIA
finis.

A PULIA igitur universa hisce inclusa fuit finibus: Ab septentrionibus Fren-
tone amne (vulgò est Fortore) & mari supero, ad Brundisium usque. à meri-
die, primùm superiori capite memorato isthmo inter Brundisium & Tarentum:
tum finu Tarentino, à Tarento ad Bradanum usque amnem. hinc ipse Bradanus
ad fontem usque à Lucanis eos separabat. Ab occasu hiberno linea ab dicto Bra-
dani fonte ad Frentonis ducta fontem ab Hirpinis distingebantur.

Finibus Apulie indicatis, opida nunc eius atque flumina dicenda. ac quidem
primo loco maritima. Geographi plerique heic ab oriente in occasum procedunt.
Plinius lib. 111 cap. xi: Brundisio conterminus Pædicularum ager. opida eorum, Rhu-
dia, Egnatia, Barium. Ptolemæus: Απολαῖτη Πύλαις, Εγνατία, Βαρεῖον. Apulo-
rum Peucetiorum, Egnatia, Barium. Mela lib. 11 cap. iii: adverso litore incedens:
Barium, Egnatia, & Ennio civi nobiles Rudiae: & in Calabriâ Brundisium. Itineraria sic iter referunt:

Tabulæ:	Antonini:	Antonini:	Hierosolymitanum:
Barium	Varia	Barium	C. Beroes
Turris Cæsaris xx.	Turribus XXI.	Arnesto	Mu. Turris Iuliana XI.
Dertum	IX.		Mu. Turres Aurelianæ IX.
Egnatia	IX.	Egnatia	C. Leonatia
Speluncis	XXI.	Speluncas	Mu. Ad Decimum X.
Brundisi	XXVIII.	Brundisium	Mu. Speluncas XI.
	XIX.	XVIII.	C. Brundisi.
			XIV. 49

BARIUM, opidum. Ex his BARIUM opidum vulgo nunc dicitur Bari; emporium in hoc litore celebre.
Antiquissima eius memoria est apud Horat. lib. 1 Sat. v: qua iter suum describit, à
Româ per viam Appiam ad Brundisium usque.

Inde Rubos fessi pervenimus; utpote longum
Carpentes iter, & factum corruptius imbr̄.
Postera tempestas melior; via petor, adusque
Bari mania piscoſ. dehinc Gnatia lymphis
Iratis exstructa.
Brundisum longe finis chartæq. vieque.

EGNATIA, opidum. Hinc EGNAZIA inter Barium & Brundisium nomen corruptum servat in turri
speculatrice, vulgo Torre d'Anazzo. Haud procul à litore rudera murorum vi-
suntur juxta viam publicam, agro circumjecto aridissimo. unde Horatius dicto
modò loco:

Dehinc Gnatia, lymphis
Iratis exstructa, dedit risusque jocosque.
Dum flamma sine, thura liquefcere limine sacro

Persua-

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF
EDINBURGH

EDINBURGH LIBRARY

EDINBURGH LIBRARY

EDINBURGH LIBRARY

Persuadere cupit. credat Indeus Apella;

Non ego. namque deos didici.

De cādem ita tradit Plinius lib. II cap. CVII: Reperitur apud auctores, in agro Salen-
tino, opido Egnatiā, imposito ligno in saxum quoddam ibi sacrum, protinus flammam ex-
sistere.

Porrò TURRIS illa CAESARIS Itinerariorum, TURRIS IVLIANA fuit inter
duo opida Pugliano & Mola.

Post duo millia passuum, Egnatiam euntibus fuit ARNESTVM, ille locus An-
tonini ARNESTVM. Is haud dubiè obscuri fuit nominis, quia uni memoratur
Antonino.

TVRRES IVLIANAЕ Itinerarii Hierosolymitani ex numero millium pa-
ssuum XV, quæ habet Egnatiam usque, deprehenditur fuisse III millia citra opidum IVLIANAЕ.
Ostuni.

Cæterū, quod Mela Pliniusque Rudias, Ennii poëtæ patriam, in hoc Apulo
ponunt litore, inter Egnatiam & Brundusium, is ingens est error: quum fuerint
ultra Brundusium in Calabriā; ut infrā videbimus.

Porrò iter Tabula itineraria refert huiusmodi:

20	Aufidum	
	Bardulos	VI.
	Turenum	VIII.
	Natiolum	VI.
	Barium.	VIII.

Ex his locis BARDVLI opidum, vulgò dicuntur Barletta; episcopali dignitate in-
signe.

TURENUM opidum vulgò nunc est Trani; archiepiscopali titulo sublimē.

NATIOLVM opidum nunc est Giovenasso; & ipsum episcopali sede clarum.

Sequitur post Barlettam AVFIDVS amnis; vulgò nunc Ofanto, & coalescente
30 articulo Lofanto dictus. Memoratur Polybio, Livio, Virgilio, Straboni, Melæ,
Silio, Plinio, Plutarcho; & aliis. Cannensis pugna eum maximè nobilitavit.

Reliquum hinc litus describitur ita Plinio lib. III cap. XI: Aufidus amnis. Hinc
Apulia Dauniorum cognomine à duce Diomedis socero: in qua opidum Salapia, Hanni-
balis meretricio amore inclytum: Sipontum, Vria, amnis Cerbalus, Dauniorum finis: Por-
tus Agasus, promontorium Gargant. Mela lib. II cap. III; adverso litore incedens:
Daunii tenent Tifernum amnem, Cliterniam, Larinum, Teanum, opida montemque
Garganum. Sinus est continuo Apulo litore incinctus, nomine Vrias, modicus spaciō.
Extra, Sipontum, vel, ut Graii dixeré, Sepynes: & flumen, quod, Canusium attingens,
Aufidum adpellant.

40 Ex his SALAPIA opidum nomen adhuc servat in ruderibus, vulgò Salpe dicta.

Memorat præter jam dictos geographos Livius & Appianus.

SALAPINA PALVS memoratur Lucano lib. V his versibus:

Brundisium decimis jubet hanc attingere castris:
Et cunctas revocare rateis, quas avius Hydrus,
Antiquusque Taras secretaque litora Leuce,
Quas recipit Salapina palus.

Hæc palus sive lacus hodièque exsistat, Aufidum flumen & Salapiam ferè contingens.

Porrò Itineraria iter habent tale:

50	Aufidum	
	Salinis	XII.
	Auxano	XII.
	Siponto	VIII.
	Aufidum	
	Saliris	XI.
	Siponto	XV.

SALINAE istæ haud dubiè fuere circa ostium Cerbali amnis; ubi exiguis lacus SALINAE,
dicitur Lago Salsō.

Sequitur hinc proximè CERBALVS amnis, vulgò nunc dictus Cervaro. Is ille CERBALVS
Tom. 2, Nn 3 amnis, est,

est, de quo Strabo lib. vi: Μελέτῳ τῆς Σαλαπίας καὶ Σιπόντῳ πλάνος, διὸ τὸ
ἐκ Σιπόντου καλεῖται. Id est: Inter Salapium & Sipuntum amnis est navigabilis, quo
merces de Siponte devolvuntur.

SIPONTUM opidum. — Ipsum hinc SIPONTE opidum vulgo appellatur Sipontus. Memoratur Livio, Straboni, Melæ, Lucano, Plinio, Ptolemaeo, Itinerariis, & aliis. Sed apud plerosque auctores scribitur SIPONTVM. De origine nominis ita refert Strabo lib. vi: οὐμαζέτη σὲ Σιπόντῳ Εὐλυκτῷ πόλει τὸ εκκριμαλόρδων οπιών. Id est: Dicitur fuit
Sepius Grecè à sepiis, qua heic ejiciuntur. Silius lib. VIII:

Quassit Calaber, subducta luce repente

Immensis tenebris, & terram & litora Sipus.

VRIA opidum. — Porro apud Plinium ita legitur lib. IIII cap. xi: Salapia, Sipuntum, Vria, amnis Cerbalus. Turbavit fecit ordinem litoris: quum modo intellexerimus, Cerbalum præcedere Sipontum: cui junctus est. Mela lib. II cap. II: Daunii tenent montem Garganum. Sinus est continuo Apulo litora incinctus, nomine Vrias, modicus spacio. Extrā [est] Sipuntum. Ergo opidum VRIA fuit inter Siponrum & montem Garganum circa urbem Manfredoniam; & contra id SINVS VRIAS, in quem effunditur Cerbalus amnis.

GARGANVS mons. — Verberatur huius dextro latere GARGANVS mons, vulgo nunc Monte di S. Angelo. Strabo lib. VI, memoratis Salapiâ & Sipunto: Δείκνυται δὲ τῆς Δαυιανῆς λόφου, ἡ ἔσοδα Δεράν, πρᾶσα, τὸ μὲρον Κάλχαντον, ἦν ἀκρα τῇ κυριφῇ. Εἰσιγίζεται δὲ τὸ αὐτὸν μέλανα κελὸν οἱ μανιθόρδοι, ἐγκριμαλέδροι οἵτινες δίγματα. Τὸ δὲ Ποδαλίερον κάτω τούτου τῆς ρίζης, δίχον τὸ Ιαλάσσης ὄχον σεδίνεις εἰς τὸν οὐρανόν παντάς τὰς θερμάτων νεύσεις, τερψήτην δὲ τὸ πάλαι τέττα πελάσιον, αἰκρατίερον, οἵτινα τὸν αἰαταῖνον τερψά τὰς αναπλατές, Γάργαρον. Id est: Ostenduntur in Daunia quodam colle, cui nomen Drium, facella: alterum Calchantis in summo vertice, ubi qui oraculum requirunt, arietem immolant nigrum, & pelli indormiunt. alterum Podalirii in imo ad radices collium, centum fere stadia à mari distatum. profuit autem ex eo rarus omnis generis morbos pecorum sanans. Ante hunc sinum est promontorium Garganum, ad CCC stadia in mare versus ortum Solis procurrens. Eadem refert Lycophron.

AGASVS portus. — Reliquum hinc litus ita describit Plinius lib. IIII cap. XI: Amnis Cerbalus, Portus Agasus; promontorium montis Gargani: ambitu montis Gargani Portus Garnæ; lacus Pantanus. PORTVS iste AGASVS vulgo dicitur Porto Greco.

GARNAE portus. — PORTVS iste GARNÆ quo situ sit habendus, incertum est.

APENESTAS opidum. — Apud Ptolemaeum ita scriptum est: Απελῶν Δαυιανῶν Σαλαπία, Σηπόντης, Απενέστας, Γάργαρον ὄφον, καὶ τοῦτο τὸ Απελῶν κάλπη τὸν Εὔρον. Id est: Apulorum Dauniorum, Salapia, Sipuntum, Apeneſtæ, Garganus mons; & juxta Hadriaticum sinum Hyrium. Strabo lib. VI, memorato Gargano monte: Κάρμαλον δὲ τὸν αἰρετὸν πολισμάτων [εἰς] Οὐρανον. Id est: Circumflexo promontorium occurrit opidum Vrium.

Istud etiam opidum APENESTAS quo loco fuerit, divinatu haud facile est.

HVRIVM opidum. — HVRIVM opidum puto nunc esse illud opidum, quod ab altero latere Gargani dicitur vulgo Rodia. Atque haec ferè sunt maritima Apulorum opida, quæ antiquis auctioribus memorantur.

Contra litus Apulum & Garganum montem jacent insulae aliquot; DIOMEDEAE adpellantur antiquis. Strabo dicto lib. VI: Πεδὸν τὸν τῆς Διομήδεων περιστατόν οὐδὲν οὐδὲν οὐδὲν. Id est: Ante promontorium Gargani jacent Diomedea insulae. Plinius lib. IIII cap. XXVI: Contra Apulum Diomedea insula: conspicua monumento Diomedis. & altera eodem nomine, à quibusdam Teutria adpellata. Totidem refert & Strabo paullò antea. Εἴ δὲ πλησίον, inquit, Ιαλάση δύο νῆσοι Διομήδεων περιστατόν οὐδὲν οὐδὲν οὐδὲν, πλὴν τῆς Ερημον Φαστὴν εἶναι. εντὸν δὲ τὸ Διομήδεων μυθολογία αἴφανοθίσιαν θύει, καὶ τούτης ἀποριθθεῖσαν, καὶ διὰ τὸν Διομήδεων εἰς μέρης, Εἰον ήτοι τὸν αἴθρωπον, πλέον τὸ Διομήδεων καὶ τὸν αἴθρωπον πλεοντα τὸν Διομήδεων τὸν οὐρανόν. Hoc est: In contermino mari duæ sunt insulae Diomedæ: quarum una colitur: alteram ferunt deserto. in hac nonnulli fabulantur Diomedem disparuisse; eiusque socios in aveis mutatos, partim adhuc superesse: & vitam agere humana similem, ratione vicius & comitate erga homines probos; fugaque flagitorum. De numero insularum rectius Ptolemaeus: Εἴ δὲ τοῦ ινικοῦ πλάνης αἱ παλέμδραι Διομήδεων νῆσοι εἰσὶ. Id est: In Ionio mari Diomedæ insulae V. Tot quidpe hodiè noscuntur. vocanturque vulgo ab omnium maximâ

L'Isle

L'Isola di Tremiti. Hæc maxima Tacito memoratur Annal. lib. IIII his verbis: *Per idem tempus Iulia mortem obiit. quam neptem Augustus convictam adulterii damnaverat; projecteratque in insulam Trimerum, haud procul Apulis litoribus. Nescio, an exscripto res genuinum vocabulum TRIMETVM corruperint in Trimerum.*

C A P. XII.

De mediterraneis APVLIAE locis.

10 IN mediterraneis Apuliae à Frentone amne primum opidum se offert TEANUM TEANUM cognomine APVLVM, ad discri men Teani Sidicini in Campania. Strabo lib. VI: *Apulum.*
Εύθυς δὲ τὸ Γαργανίαν καλπόν οὐαδέχεται Σαήνης. εὐ σὲ τῷ λίμνῃ ἐσι. τοιότῳ τῷ Απύλων Τέανον, οὐώνυμον τῷ Σιδινίῳ. Id est: Protinus à Gargano profundus est sinus. in eo lacus est: & supra eum in mediterraneo Teanum Apulum: eiusdem nominis cum Sidicino. Ab lævo latere Gargani lacus sunt duo, vulgaribus adpellationibus, GARGANI LACVS. Lago di Varano alter; alter, qui intimo sinus recessui proximus, Lago de Lefina. In intimum sinus recessum effunditur FRENTO amnis. Decem millia passuum ab ostio eius & dicto lacu rudera exstant antiqui opidi, prope ripam amnis. Hæc igitur ego FRENTO amnis. Teanum fuisse arbitror.

20 Eodem tractu fuit opidum quod Livio, GERIO, Polybio Γερώνιος, GERVNIVM, GERIO opidum. Tabulae itineraryae GERONIVM dicitur. Polybius lib. III: οἱ δὲ σερπηγοὶ αἰνίσαι πινθανόδηροι τὸ δέκατονταστόν, πλέον τὸ αἴρχειν στονάκην τῇ τελεί τῶν λακερίων τῷ καλούμενον Γερένιον χώρα, τοῖς δὲ τῶν σωμαγνύλεσθι φυῖς τὸ Γερένιον. καὶ γένες ἐπὶ πινθανόδημα τῶν δέκατονταστάσιοι, τοῦτο γένες αὐτοῦ ὁ τῆς λακερίας ἀπέχει Διονύσια σείδα. At dux Hannibal, auditio ab exploratoribus, in agris circa Luceriam ac Gerunium magnam esse frumenti copiam; Geruniumque ad usum horreorum opportunum esse locum: in eo tractu hibernare statuit: protinusque eo ducit exercitum. Abest autem hoc opidum à Lucerâ millia passuum XXV. Tractus atque intervallum docent, Gerionem fuisse id opidum, quod vulgo nunc dicitur Tragonara.

30 LUCERIA opidum vulgo vocatur Lucera. Quæ nomina temporis successu LUCERIA, opidum. & Nocera (ut nunc etiam vulgo appellari solet) fuere commutata. Opidum est, infra Teanum versus Austrum, ad flumen Cerbalum, ipsumque vulgari incolis vocabulo Foggia nominatur. Memoratur Polybio, Ciceroni, Cæsari, Livio, Dionysio Halicarnassensi, Straboni, Plinio, Frontino, Appiano, Stephano, Aethrico. Stephanus ita habet: Λακαζία, πόλις Γερένιας. Πολίσιο τετράφ. τὸ δέκατονταστόν τὸ γεγένειον οἰκισθεῖσα, λακερίων. Id est: Lucaria, urbs Italiae; auctore Polybio, lib. III, apud Dionysium verò per scribitur; Incole, Lucerini. Opidani equidem etiam Latinis scriptoribus, Livio, Prisciano; dicuntur LUCERINI. Cæterum, an satis probo exemplari usus sit Stephanus, in quo scriptum fuit opidi nomen Λακαζία, nescio. ea certè, quæ nunc existant, λακερία, sicut omnes alii auctores, habent. Verba Polybii, lib. IIII, hæc sunt: οἱ δὲ σερπηγοὶ αἰνίσαι, πινθανόδηροι τὸ δέκατονταστόν, πλέον τὸ αἴρχειν στονάκην τῇ τελεί τῶν λακερίων τὸ καλεύμενον Γερένιον χώρα, καὶ γένες ἐπὶ πινθανόδημα τῶν δέκατονταστάσιοι, τοῦτο γένες αὐτοῦ τὸ τέλος τόπος. Id est: Imperator Annibal, ab speculatoribus edocetus, Luceria ac Gerunii magnam frumenti esse copiam, in eo tractu hibernare statuit; adeaque loca dicit. Cognomento Apulam dicitam, ex Autore de viris illustribus, patet: cuius hæc sunt in Sp. Posthumio: Nam ille [Pontius Teleinus, dux Samnitium] transfugas misit, qui Romanos docerent, Luceriam Apulam à Samnitibus obfideri. Hinc in tabula itinerarya, Nucerie Apule. Dicta autem Apula, uti & Nuceria Saracenorum, Nocera degli Saraceni, ad discri men Campaniae, Vmbriæ, & Galliæ Cispadanæ Nuceriarum. Antiquissimam fuisse urbem, ut cui conditor adscriberetur 50 Diomedes, patet ex Strabonis lib. VI: Καὶ ἄλλα πόλει, inquit, δέκινην τὸ Διομέδης τοῖς τοπικοῖς διωρασίοις οἶμεν. εὐ μὴ τῷ τῆς Αἴθιον ιερῷ, τῆς εὐ λακερία, παλαιὰ αναγνηματα. καὶ αὐτὴ δὲ τὸν τοῖς δέκαται Δαυνίων. τοῦτο τὸ πεντατόπολις. Hoc est: Et multa alia monstrantur Diomedis in hac regione dominationis indicia. ut Luceria (quæ & ipsa vetusta Dauniorum urbs, nunc humiliis est) vetusta donaria in templo Minerve. Proxima hinc ejus mentio est apud Livium, lib. VIIII, in consulatu T. Veturi Calvini & Sp. Postum. Tom. 2.